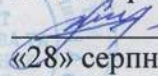
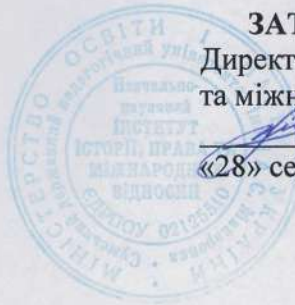

Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Навчально-науковий інститут історії, права та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання
історичних дисциплін

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор НН інституту історії, права
та міжнародних відносин

 Олександр ЖУКОВ
«28» серпня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

**Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність 014 Середня освіта (Історія)
Освітньо-професійна програма Середня освіта (Історія)**

**Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Мова навчання українська**

Погоджено науково-методичною
комісією НН інституту історії, права та
міжнародних відносин
«28» серпня 2025 р.

Голова Світлана МОЦАК,
кандидат педагогічних наук, доцент

Суми – 2025

Розробник:

Моцак С.І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін
Протокол № 1 від «27» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри

Моцак С.І., к. пед. н., доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії, міжнародних відносин та методики навчання історичних дисциплін

ВАКУА
ТІСЛОМІ АРХІВ
ІСТІН-КОНСПЕКТ АБОКА

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 4	Бакалавр	Вибіркова
		Рік підготовки:
		3-й
		Семестр
3-й		
Лекції		
20 год.		
Практичні, семінарські		
26 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
72 год.		
Консультації:		
2 год.		
Вид контролю: залік		
Загальна кількість годин - 120		

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» є навчити студентів характеризувати основні періоди розвитку міжнародних відносин, самостійно аналізувати міжнародну політику на різних історичних етапах, розбиратися в основних аспектах зовнішньої політики впливових держав світу, особливо в часовому проміжку від завершення Першої світової війни до початку XXI століття.

Навчальна дисципліна спрямована на формування визначеної освітньо-професійною програмою **інтегральної компетентності, а саме:** здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікації та регіональних студій, зовнішньополітичної діяльності держав, міжнародних взаємодій між державами, міжнародними організаціями та недержавними акторами, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов та передбачає застосування теорій суспільних наук та спеціальних наукових методів дослідження проблем міжнародних відносин.

Навчальна дисципліна спрямована на формування наступних **загальних і спеціальних компетентностей:**

ЗК 4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 12. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК 1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК 2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 7. Здатність аналізувати міжнародні інтеграційні процеси у світі та на Європейському континенті, та місце в них України.

СК 9. Здатність застосовувати знання характеристик розвитку країн та регіонів, особливостей та закономірностей глобальних процесів та місця в них окремих держав для розв'язання складних спеціалізованих задач і проблем.

СК 14. Здатність розуміти закономірності розвитку та самостійно аналізувати ситуацію в країнах і регіонах світу на основі інформації політичного, історичного, економічного, культурного, правового характеру із застосуванням міждисциплінарних та наукових методів досліджень міжнародних відносин.

Навчання спрямоване на комплексну реалізацію практичної, когнітивно-освітньої, професійної та виховної мети, а саме:

- *практична мета:* формування у студентів когнітивної, соціокультурної, професійної компетентності; виробити у здобувачів вміння

аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, оцінювати найважливіші події та явища історії; розрізняти причинно-наслідкові зв'язки в історії.

- *когнітивно-освітня мета*: вивчення та характеристика основних етапів розвитку міжнародних відносин і міжнародних систем, головні події міжнародного життя від завершення Першої світової війни 1914-1918 рр. до початку ХХІ століття та проблем періодизації історії міжнародних відносин.;

- *професійна мета*: формування вміння використовувати знання з історії в практичній діяльності фахівця з міжнародних відносин, здатності творчо використовувати їх в оцінці сучасних світових політичних процесів, критичного й толерантного ставлення до різних точок зору на історію, поваги до історії різних європейських народів.;

- *виховна мета*: формування культурологічних знань здобувачів, вивчення основ духовної культури суспільства, що сприяють розвитку спостережливості, критичного мислення, самостійності в висловлюваннях, гуманістичного та загальнокультурного світогляду, патріотичної свідомості.

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виходячи з методологічних та пропедевтичних функцій дисципліни «Історія міжнародних відносин» її вивченню передуює опанування навчальних дисциплін: Міжнародні організації, Історія, політичні системи та зовнішня політика країн Азії, Африки та Латинської Америки, Дипломатія іноземних держав, Аналіз і прогнозування зовнішньої політики, Курсова робота з дипломатії іноземних держав.

3. Результати навчання за дисципліною

ПРН 01. Знати та розуміти природу міжнародних відносин та регіонального розвитку, еволюцію, стан теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики, а також природу та джерела політики держав на міжнародній арені і діяльності інших учасників міжнародних відносин.

ПРН 06. Знати природу та характер взаємодій окремих країн та регіонів на глобальному, регіональному та локальному рівнях.

ПРН 17. Мати навички самостійного визначення освітніх цілей та навчання, пошуку необхідних для їх досягнення освітніх ресурсів.

4. Критерії оцінювання результатів навчання

Розподіл балів

Поточний контроль												ІНДЗ	Разом	Загальна сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	10	75	
Поточний контроль														
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10			
Контроль самостійної роботи														
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	25		

4.1. Критерії оцінювання видів роботи для поточного контролю

Під час оцінювання результатів навчання застосовується накопичувальна бально-рейтингова система, що передбачає оцінювання якості виконання здобувачами вищої освіти всіх видів аудиторної та позааудиторної навчальної діяльності, спрямованих на опанування навчального матеріалу шляхом поточного та підсумкового контролю.

Оцінювання знань здобувачів з навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» здійснюється шляхом проведення контрольних заходів, які включають поточний, підсумковий модульний, підсумковий семестровий контроль. Рівень навчальних досягнень здобувачів оцінюється за 100-бальною шкалою.

Поточний контроль передбачає усні відповіді здобувачів на теоретичні питання семінарських занять, виконання тестових завдань та самостійних робіт.

Підсумковий модульний контроль передбачає виконання контрольних робіт змістового модулю.

Підсумковий контроль. Формою підсумкового контролю є залік.

Особливу увагу при опануванні змісту навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин».

Поточний контроль складається з таких компонентів:

- **65 балів:** участь у семінарах – підготовка аналітичних звітів та доповідей і пред'явлення результатів в аудиторії у вигляді усних відповідей, участь в обговоренні семінарських питань / дискусіях, виконання практичних завдань.

- **10 балів:** підготовка індивідуального творчого завдання (презентації, рейтингів керівників, історичної передвиборчої компанії, слоганів правління тощо).

- **25 балів:** опрацювання теоретичного матеріалу, підготовка рефератів, есе тощо.

Разом – 100 балів.

В Університеті передбачено можливість перезарахування результатів неформальної та/або інформальної освіти відповідно до Положення про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка (<https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>).

Перезарахування результатів здійснюється на добровільній основі та передбачає підтвердження того, що здобувач досяг результатів навчання, передбачених освітньою програмою.

Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню, які передбачені цією робочою програмою.

Оцінювання результатів аудиторної роботи здійснюється за наступними критеріями

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Здобувач вищої освіти у повному обсязі опрацював матеріал (на належному рівні сформовані знання); упевнено оперує набутими знаннями; аналізує їх, робить власні висновки, здатен відповісти на питання, яке вимагає критичного мислення.
4	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання та вміння); аналізує його, робить відповідні висновки, уміє логічно висловити своє ставлення до отриманої інформації. Може відповісти на додаткове питання.
3	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє матеріалом (на достатньому рівні сформовані знання), може дати відповідь на додаткове питання у межах вивченої теми. Однак, не може навести приклад при розкритті змісту певного поняття
2	Здобувач вищої освіти не засвоїв всього програмового матеріалу, допускає незначні помилки, відповідає невпевнено, не завжди адекватно використовує терміни та поняття.
1	Здобувач вищої освіти не засвоїв значної частини програмового матеріалу, допускає суттєві помилки, не володіє поняттєвим апаратом
0	Здобувач вищої освіти не готовий до заняття, не відповідає на питання, що винесені на розгляд. Відсутність на занятті.

4.2 Критерії оцінювання рівня теоретичної та практичної підготовки студента

Кількість балів за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90 – 100	- студент упевнено оперує обсягом навчального матеріалу і застосовує його для розв’язання проблем; - самостійно оцінює факти, явища, вільно висловлює власні думки; - може характеризувати та аналізувати історичну інформацію; - співвідносити події та процеси за періодами на основі наукової періодизації історичної науки; - знає історіографію розглядуваних проблем; - студент виявляє творчі здібності, вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати матеріал, наводити чисельні приклади; - вільно користується тематичними картами; - розуміє основні тенденції розвитку історичних проблем слов’янства;
82 - 89	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - дає загальну характеристику подій (причини, наслідки, значення); - встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними;
74 - 81	- студент загалом володіє обсягом навчального матеріалу; - здатний застосовувати вивчений матеріал на рівні стандартних ситуацій, наводити окремі власні приклади; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати основні теоретичні й фактологічні положення, явища, але відповідь може бути не зовсім змістовною, цілісною, послідовною, містити деякі фактологічні помилки, неточності; - студент робить незначні помилки, користуючись картою; - не завжди може вірно зробити висновок, добрати переконливі аргументи; - не достатньо повно дає характеристику подій (причини, наслідки, значення); - на посередньому рівні встановлює послідовність подій, характеризує причинно-наслідкові зв’язки між ними;
64 - 73	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність;

	- може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
60 - 63	- студент володіє навчальним матеріалом на початковому рівні; - може репродуктивно відтворити незначну частину теоретичного й фактологічного матеріалу; - виявляє знання і розуміння окремих положень курсу; - вміє на елементарному рівні аналізувати, робити узагальнення, порівняння, висновки; - визначає окремі ознаки подій, встановлює їх послідовність; - може дати стислу характеристику окремої постаті; - слабо орієнтується за картами;
35-59	коли студент дуже слабо володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - впізнає постать чи подію лише за детальним описом; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні “так – ні”);
1 - 34	- коли студент зовсім не володіє навчальним матеріалом, нездатний елементарно розпізнавати і відтворити окремі факти, явища, події; - не впізнає постать чи подію; - не визнає послідовності подій; - відсутні навички роботи з картами; - відповідь має уривчастий, незакінчений, незмістовний характер; - відсутня здатність викласти думку на елементарному рівні; - вибирає правильний варіант відповіді з двох запропонованих (на рівні “так – ні”);

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання дисципліни «Історія міжнародних відносин» можуть бути:

- усне опитування. Здійснюється шляхом індивідуального і фронтального опитування. При індивідуальному опитуванні викладач ставить перед здобувачем вищої освіти декілька запитань, при фронтальному – серію логічно пов'язаних між собою питань перед усією аудиторією;
- тестові завдання. Тести – це спеціальні завдання, виконання (чи невиконання) яких вказує на наявність (або відсутність) у здобувача вищої освіти певних знань, умінь;
- самостійні роботи. Здійснюється за допомогою письмових робіт. Письмовий контроль відрізняється також глибиною діагностики (поверховий зріз чи ґрунтовний аналіз);
- проектні завдання. Передбачає виконання здобувачами вищої освіти різних форм завдань; розв'язання кейсів, ситуативних завдань.
- контрольна робота залікового модуля (залік).

Засоби діагностики результатів навчання мають на меті критичне мислення, комплексне розв'язання проблем, оригінальність, креативність, міркування та створення ідей, комунікативні навички та навички самоорганізації, уміння працювати з інформацією. Особлива увага при опануванні змісту навчальної дисципліни приділяється запобіганню порушенню академічної доброчесності та забезпечення довіри до результатів освітнього процесу та освітньої діяльності.

Питання для самоконтролю:

1. Загальна характеристика системного підходу до аналізу міжнародних відносин.
2. Проблеми періодизації історії міжнародних відносин.
3. Вестфальська система міжнародних відносин: створення, основні параметри та особливості.
4. Віденський конгрес 1814 – 1815 рр. та утворення Віденської системи міжнародних відносин.
5. Політика створення союзів у Європі в останній третині XIX – на початку XX ст. та її наслідки.
6. Причини та міжнародні наслідки початку Першої світової війни.
7. Дипломатична боротьба під час Першої світової війни.
8. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин: створення, переваги та протиріччя.
9. Міжнародні відносини 1930-х рр.: світ на шляху до війни.
10. Міжнародні відносини періоду Другої світової війни. Діяльність антигітлерівської коаліції.
11. Ялтинсько-Потсдамська система міжнародних відносин: створення, характерні риси й особливості.
12. Холодна війна, її етапи та наслідки.
13. Поняття, характер і сутність сучасних системних глобальних трансформацій. Глобальні та регіональні зміни міжнародних відносин.
14. Місце та роль міжнародних організацій у системах глобальної і європейської безпеки.
15. Криза традиційної зовнішньої політики СРСР. Відмова від “доктрини Брежнєва”. Політика перебудови та “нове політичне мислення” в міжнародних відносинах. Дезінтеграція соціалістичної системи.
16. Демократичні революції та перетворення 1989 – 1990 рр. у країнах Центрально-Східної Європи.
17. Розпуск Організації Варшавського Договору та Ради Економічної Взаємодопомоги.
18. Остаточне врегулювання німецької проблеми і кінець Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин.
19. Переговори із роззброєння у 80-і роки XX ст.
20. Проблеми деколонізації та постколоніального простору.
21. Міжнародні наслідки розпаду СРСР та виникнення нових незалежних держав
22. Утворення та діяльність Співдружності Незалежних Держав (СНД). Біловезька зустріч 7 – 8 грудня 1991 р. та її рішення. Зустріч в Алма-Аті (21 грудня 1991 р.) та підписання Декларації про СНД. Статут СНД 1993 р. Ядерна проблема у відносинах між державами – членами СНД. Інтеграційні процеси в рамках СНД.
23. Вплив розпаду СРСР на зовнішню політику світової спільноти.
24. Сучасна система міжнародних відносин (після 1991 р.): переваги та вади для розвитку людства.

25. Зовнішньополітична стратегія США після “холодної війни”.
26. США і міжнародний тероризм. Операція США та їх союзників по НАТО в Афганістані (2001 р.).
27. Трансформація НАТО в контексті геополітичних змін у Центрально-Східній Європі. Розширення Північноатлантичного альянсу на Схід.
28. Інтеграційні процеси в Європі: утворення Європейського Союзу та розширення ЄС на Схід.
29. Країни ЦСЄ в різноманітних регіональних організаціях та об’єднаннях (Веймарський трикутник, Вишеградська група, ГУУАМ, ОЧЕС, Центральноевропейська ініціатива тощо).
30. Транскордонне співробітництво в системі відносин країн ЦСЄ. Роль Росії у регіоні Центрально-Східної Європи.
31. Міжетнічні проблеми у центрально-східноєвропейському просторі. Участь світового співтовариства у врегулюванні міжетнічних конфліктів на теренах колишньої Югославії. Косівська проблема у міжнародних відносинах. Росія і події в Чечні (Ічкерії).
32. Україна на міжнародній арені. Становлення України як суб’єкта міжнародних відносин: етапи, внутрішні та зовнішні чинники.
33. Зовнішня політика України: здобутки, проблеми, перспективи.
34. Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході.
35. Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Північно-Східної та Південної Азії та держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону.
36. Країни Латинської Америки й Африки в сучасних міжнародних відносинах

6. Програма навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни «Історія міжнародних відносин» складається з трьох розділів, в яких висвітлюються вузлові питання історичного розвитку міжнародних відносин на основі всебічного аналізу історичних джерел, вивчення історіографічної бази, опрацювання понятійного апарату. Важлива увага зосереджена на означенні передумов до формування системи міжнародних відносин, визначенні її особливостей в різні періоди розвитку.

7. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

7.1. Тематичні розділи

Розділ 1. Історичні особливості розвитку міжнародних відносин до завершення Світових Воєн

Тема 1. Вступ. Предметне поле науки про міжнародні відносини. Проблеми періодизації історії міжнародних відносин

Наука про міжнародні відносини у вузах України. Закономірності сучасної науки про міжнародні відносини. Поняття зовнішньої політики, міжнародної політики та міжнародних відносин. Проблема предмету та об'єкту в історії міжнародних відносин. Історія міжнародних відносин у системі наук і навчальних дисциплін. Предмет, мета і завдання навчального курсу. Джерела періодика та література з історії міжнародних відносин.

Загальні проблеми періодизації історії міжнародних відносин. Основні критерії і підходи до періодизації історії міжнародних відносин. Генеза і тенденції розвитку системи міжнародних відносин. Вестфальська, Віденська, Версальсько-Вашингтонська, Ялтинсько-Потсдамська та сучасна (постбіполярна) міжнародні системи. Зміна характеру міжнародних відносин у XX ст.: вплив світових воєн і глобальних системних трансформацій. Особливості становлення «пост міжнародних» відносин і нової світової конфігурації сил на рубежі XX – XXI ст.

Тема 2. Загальна характеристика Вестфальської та Віденської систем міжнародних відносин

Тридцятилітня війна та її наслідки. Вестфальські мирні договори як договірно-правова база Вестфальської міжнародної системи. Вестфальська система міжнародних відносин як система балансу сил. Роль Англії, Франції, Росії, Австрії та Прусії у міжнародних відносинах XVII – XVIII ст.

Вплив Великої Французької буржуазної революції та наполеонівських воєн на становлення нової системи міжнародних відносин. Віденський конгрес 1814 – 1815 рр. та його рішення: створення нової системи міжнародних відносин. Віденська міжнародна система та підтримання балансу сил на міжнародній арені в 20 – 40-х рр. XIX ст. Революції 1848 р. в Європі та Кримська війна 1853 – 1856 рр. Крах Віденської міжнародної системи.

Тема 3. Міжнародні відносини під час Першої світової війни (1914 – 1918 рр.)

Передумови Першої світової війни. Нові економічні, політичні та ідеологічні фактори розвитку світу наприкінці XIX – початку XX ст. Виникнення військово-політичних союзів (Троїстий союз і Антанта) і загострення міжнародної обстановки на початку XX ст. Перші імперіалістичні війни, міжнародні кризи та конфлікти. Сараєвське вбивство та липнева криза

1914 р. як привід до розв'язання Першої світової війни. Дипломатична підготовка війни. Військово-політичні плани та цілі провідних держав тогочасного світу.

Характер Першої світової війни. Утворення Четвертного союзу. Дипломатична боротьба за нейтральні держави. Завершення формування двох ворожих таборів. Початок та хід війни. Україна в першій імперіалістичній війні. Переговори у Бресті. Вступ у війну США. Ленінський «Декрет про мир» і мирна програма американського президента В.Вільсона «14 пунктів». Капітуляція та вихід з війни союзників Німеччини. Комп'єнське перемир'я. Закінчення світової війни. Співвідношення сил на міжнародній арені після закінчення першої світової війни.

Тема 4. Післявоєнний устрій світу. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин

Основні наслідки Першої світової війни. Паризька мирна конференція 1919 – 1920 рр. та її рішення: скликання, склад та організація роботи конференції. Версальський мирний договір з Німеччиною. Сен-Жерменський договір з Австрією. Нейїський договір з Болгарією. Тріанонський договір з Угорщиною. Севрський договір з Туреччиною. Створення Ліги Націй. Мандатна система.

Вашингтонська конференція 1921 – 1922 рр. та її рішення. Договори 3-х, 5-ти і 9-ти. Вашингтон як перша ревізія Версаля.

Позитивні наслідки, проблеми та суперечності Версальсько-Вашингтонської системи.

Тема 5. Міжнародні відносини періоду Другої світової війни (1939 – 1945 рр.)

Друга світова війна в історії і міжнародних відносинах країн світу. Співвідношення сил на міжнародній арені напередодні війни, її характер, періодизація. Напад на Польщу. Вступ у війну Великої Британії та Франції. Позиція США. Політичні події «дивної війни» на Заході. Вступ радянських військ на територію Польщі. Включення до складу СРСР Західної України та Західної Білорусії, країн Балтії і Північної Буковини.

Напад Німеччини на СРСР. Зміна характеру всієї війни. Утворення антигітлерівської коаліції. Крах гітлерівської стратегії “блискавичної війни”. Розгром фашистів під Москвою, Сталінградська та Курська битви. Перемоги Червоної Армії в 1944 р. Відкриття другого фронту. План військових дій у Франції та Італії. Питання післявоєнного устрою Європи та відносини між головними учасниками антигітлерівської коаліції. Тегеранська (1943 р.), Ялтинська (1945 р.) та Берлінська (1945 р.) конференції «великої трійки». Створення Організації Об'єднаних Націй та перші кроки її діяльності на міжнародній арені.

Завершення, підсумки та міжнародне значення Другої світової війни.

Розділ 2. Міжнародні відносини в умовах біполярного поділу світу

Тема 6. Міжнародні відносини в 1945 – 1975 рр.

Становлення двох зовнішньополітичних курсів на міжнародній арені. Паризька конференція 1947 р. та її рішення. Німецька проблема та її розв'язання. Утворення ФРН і НДР. Народно-демократичні революції у країнах Центральної, Східної та Південно-Східної Європи. Виникнення світової системи соціалізму. Початок «холодної війни». Доктрина Трумена і план Маршала. Утворення НАТО(1949 р.) і Організації Варшавського Договору (1955 р.). Блокова політика великих держав.

Відносини між країнами соціалістичної співдружності. Політика СРСР по відношенню до союзників: введення радянських військ і сил ОВД в Будапешт (1956 р.) і Прагу (1968 р.). Утворення Ради Економічної Взаємодопомоги (1949 р.) та її діяльність на міжнародній арені.

Становлення та розвиток інтеграційних процесів у Західній Європі та світі. Виникнення економічного союзу західноєвропейських країн.

Крах колоніальної системи колоніалізму. «Рік Африки» (1960 р.) Виникнення Руху неприєднання (1961 р.). Система неокolonіалізму.

Зростання конфронтації між Сходом і Заходом. Карибська криза 1962 р. та її міжнародні наслідки. Локальні конфлікти. Війна США у В'єтнамі (1964 – 1975 рр.). Близькосхідна проблема та спроби її врегулювання.

Нове співвідношення сил на міжнародній арені наприкінці 60-х років ХХ ст. Матеріальні засади розрядки міжнародної напруженості. Військово-політичний паритет між двома наддержавами. Розрядка у міжнародних відносинах першої половини 70-х років ХХ ст. Радянсько-американські домовленості про системи протиракетної оборони та стратегічні озброєння (Договори про ПРО і ОСО-1 1972 року). Врегулювання відносин і створення договірно-правової бази між ФРН та її східними сусідами. Чотирьохстороння домовленість по Західному Берліну (1971 р.). Гельсінкський процес – Нарада з безпеки та співробітництва в Європі. Заключний акт НБСЄ 1 серпня 1975 р. – вершина міжнародної розрядки.

Тема 7. Міжнародні відносини в другій пол. 70-х – на початку 80-х рр. ХХ ст.

Причини та загострення міжнародних відносин в другій половині 70-х – на початку 80-х рр. Поворот від розрядки до холодної війни. Введення радянських військ в Афганістан. Відмова Китаю від укладення Договору про дружбу та співробітництво з СРСР. Бойкоти літніх Олімпійських ігор у Москві (1980 р.) та Лос-Анжелосі (1984 р.).

Радянсько-американські відносини: підписання Договору по ОСО-2 та провал його ратифікації. Президент США Р.Рейган про СРСР як «імперію зла». Різка загострення міжнародної обстановки у зв'язку з інцидентом із південнокорейським «Боїнгом». Посилення міжнародної напруженості у зв'язку з нагнітанням гонки озброєнь на Європейському континенті. Проблема американських і радянських ракет середньої дальності.

Вплив досягнень НТР на міжнародні відносини. Відставання СРСР та його союзників у сфері науково-технічного прогресу. Спроби конструктивного діалогу між Сходом і Заходом у першій половині 80-х років ХХ ст.

Розділ 3. Сучасні міжнародні відносини

Тема 8. Вступ до сучасних міжнародних відносин. Сучасна система міжнародних відносин

Природа та закономірності сучасних міжнародних відносин. Формування нової системи міжнародних відносин. Нова політична карта світу. Глобальна демократична хвиля. Глобальний економічний організм. Нові параметри воєнної безпеки. Космополітизація світової політики. Політико-правовий режим сучасних міжнародних відносин. Загальносвітові проблеми та нові виклики на рубежі ХХ – ХХІ століть. Основні причини виникнення загальносвітових проблем і шляхи їх подолання. Сучасна дипломатія як засіб регулювання міжнародних відносин.

Тема 9. Глобалізація та геополітичні зміни сучасного середовища міжнародних відносин

Сучасні геополітичні концепції доктрини безпеки. Зростання ролі регіональних систем безпеки в умовах глобалізації міжнародних відносин. Місце та роль міжнародних організацій у системах глобальної і європейської безпеки. Міжнародна безпека через співробітництво. Нова стратегія Організації по безпеці і співробітництву в Європі (ОБСЄ). Нова глобальна роль і політизація діяльності НАТО. Процес розширення Північноатлантичного альянсу на Схід. НАТО, Росія, Україна: нові виклики, імперативи та перспективи співіснування. Посилення ролі Західноєвропейського Союзу в системі регіональної безпеки. Роль ООН у сучасних міжнародних відносинах і підтриманню безпеки в світі.

Тема 10. Остаточне врегулювання німецької проблеми і кінець Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин

Німецька Демократична Республіка та Федеративна Республіка Німеччини в системі європейських і світових міжнародних відносин. Характер, специфіка та спрямування «особливих відносин» між ФРН і НДР у 80-і роки ХХ століття. Перебудова в СРСР і соціально-політична криза в НДР. Падіння Берлінського муру як символу водорозділу Німеччини та Європи на дві частини та два світи. Внутрішні та зовнішні чинники об'єднання Німеччини. Переговорний процес між ФРН і СРСР про умови об'єднання Німеччини. Позиція США, країн Заходу та східних сусідів НДР і ФРН щодо питання про об'єднання. Договір «2 + 4» й остаточне вирішення німецької

проблеми. Об'єднання Німеччини та його вплив на нову конфігурацію сил у Європі й світі.

Тема 11. Переговори із роззброєння у 80-і роки ХХ ст.

Радянсько-американські переговори із стратегічних і космічних озброєнь. Зустрічі в Женеві (1983 і 1985 рр.). Американська програма “зоряних воєн” (СОІ – стратегічна оборонна ініціатива) та позиція СРСР. Мораторій Радянського Союзу в галузі воєнних озброєнь і випробовувань. Радянсько-американська зустріч на найвищому рівні та домовленості в Рейк'явіку (1986 р.). Вашингтонська (1987 р.) та Московська (1988 р.) домовленості з питань про стратегічні ядерні озброєння.

Проблема ракет середньої дальності в Європі. Договір 1987 р. про ліквідацію РСМД.

Переговори щодо заборони ядерних випробовувань у 1985 – 1987 рр. і зміцнення заходів довіри в галузі роззброєння.

Проблема скорочення звичайних збройних сил у Європі. Віденський договір 1989 р. та його значення. Переговори по забороні хімічної зброї. Радянсько-американська (Вашингтонська) угода 1990 р. про хімічну зброю. Паризька (1993 р.) Конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення хімічної зброї та знищення її запасів.

Тема 12. Проблеми деколонізації та постколоніального простору

Здобуття незалежності залишками колоніальних територій. Проголошення незалежності Зімбабве (1979 – 1980 рр.). Крах Португальської колоніальної імперії. Проблема Намібії у міжнародних відносинах. Набуття незалежності Намібією (1990 р.).

Регіональні конфлікти на постколоніальному просторі. Продовження громадянських воєн в Анголі, Ефіопії та Сомалі. Спір між Великобританією та Аргентиною з приводу Фолклендських островів. Розв'язання проблеми Гонконгу та Макао. Проблема Гібралтару.

Еволюція Руху неприєднання у 80 – 90-і роки ХХ століття. Фактичне завершення процесу деколонізації та його політичні й міжнародні наслідки.

Тема 13. Міжнародні наслідки розпаду СРСР та виникнення нових незалежних держав

Роль внутрішніх і зовнішніх чинників у дезінтеграції та розпаді СРСР. Спроби перепідписання нового союзного договору та відвернення краху Радянського Союзу. Державний переворот 19 – 21 серпня 1991 р. в Москві та прискорення розпаду СРСР.

Утворення та діяльність Співдружності Незалежних Держав (СНД). Біловезька зустріч 7 – 8 грудня 1991 р. та її рішення. Зустріч в Алма-Аті (21 грудня 1991 р.) та підписання Декларації про СНД. Статут СНД 1993 р. Ядерна проблема у відносинах між державами – членами СНД. Інтеграційні процеси в рамках СНД.

Вплив розпаду СРСР на зовнішню політику світової спільноти. Остаточне завершення “холодної війни” і крах дво полюсного світу. Монополюсний світ, його переваги та вади для розвитку людства.

Тема 14. Зовнішньополітична стратегія США після «холодної війни»

США як єдина наддержава. Альтернативні концепції зовнішньої політики та доктрина національної безпеки США. Основні риси зовнішньої політики Дж.Буша-старшого і Б.Клінтона. Операція «Буря в пустелі». Крах СРСР і позиція США. США і проблема ядерної зброї. США і новий геополітичний простір у Центрально-Східній Європі.

Особливості зовнішньополітичної стратегії Дж.Буша-молодшого. Проблема Договору про протиракетну оборону (ПРО) в російсько-американських відносинах. США і міжнародний тероризм. Операція США та їх союзників по НАТО в Афганістані (2001 р.). Нова американська зовнішньополітична глобальна стратегія.

Тема 15. Проблеми контролю над озброєнням та процес роззброєння у 90-і рр. XX ст.

Передумови поглиблення процесу роззброєння. Підписання та реалізація Договорів про скорочення стратегічних наступальних озброєнь між СРСР, а потім Росією, та США: СНО-1 (СТАРТ-1) – 1991 р., СНО-2 (СТАРТ-2) – 1993 р., СНО-3 (СТАРТ-3) – 1997 р. Україна в процесі ядерного роззброєння. Проблема ядерних арсеналів і АЕС в Україні. Вдосконалення режиму нерозповсюдження ядерної зброї та ракетних технологій. Новий режим контролю над звичайними озброєннями на Європейському континенті. Виконання Україною умов Договору про звичайні збройні сили в Європі (ЗЗСС). Договір «Відкрите небо» (Гельсінкі, 1992 р.) та його роль у зміцненні безпеки в Європі.

Тема 16. Нові параметри міжнародної та європейської безпеки у постконфронтаційний період

Загальне бачення нових обрисів системи міжнародної та європейської безпеки на рубежі 80 – 90-х років XX століття. Зміна внутрішньої сутності та інституалізація Гельсінкського процесу в 90-і роки минулого століття. Визнання особливого статусу НБСЄ з боку ООН. Від НБСЄ до ОБСЄ (Будапешт, 1994 р.). Основні інституції та місії ОБСЄ: суть, структура і вплив на сучасні міжнародні відносини.

Трансформація НАТО в контексті геополітичних змін у Центрально-Східній Європі. Розширення Північноатлантичного альянсу на Схід. Програма «Партнерство заради миру» (1994 р.). Мадридський саміт 1997 р. і «Хартія про особливе партнерство» НАТО з Україною. Вхід Польщі, Чехії, Угорщини до складу НАТО (1999 р.). Стратегічна концепція Альянсу 1999 р.

«Пакт стабільності в Європі»: від «плану Балладюра» 1993 р. до Паризької конференції 1995 р. Стамбульський саміт ОБСЄ 1999 р. Прийняття Хартії європейської безпеки.

Тема 17. Інтеграційні процеси в Європі: утворення Європейського Союзу й основні риси зовнішньої політики західноєвропейських держав

Функціонування та розвиток ЄС у 80-і роки ХХ століття. Маастрихтські угоди (1992 р.) та утворення Європейського Союзу. Перехід західноєвропейських держав до спільної зовнішньої політики та політики безпеки. Перехід до Амстердамських угод (1997 р.) і їх значення. Питання військово-політичного співробітництва в Західній Європі. Проблема розширення ЄС на сучасному етапі розвитку міжнародних відносин. Особливості зовнішньополітичного курсу провідних держав Західної Європи в умовах глобальних системних трансформацій і геополітичних змін на Європейському континенті.

Тема 18. Країни Центрально-Східної Європи в сучасних міжнародних відносинах

Зміна зовнішньополітичних орієнтацій колишніх країн соціалістичної співдружності після демократичних революцій 1989 – 1990 рр. Договірно-правова база відносин між державами ЦСЄ. Країни ЦСЄ і НАТО. Країни ЦСЄ і ЄС. Країни ЦСЄ в різноманітних регіональних організаціях та об'єднаннях (Веймарський трикутник, Вишеградська група, ГУУАМ, ОЧЕС, Центральноєвропейська ініціатива тощо). Транскордонне співробітництво в системі відносин країн ЦСЄ. Роль Росії у регіоні Центрально-Східної Європи.

Міжетнічні проблеми у центрально-східноєвропейському просторі. Участь світового співтовариства у врегулюванні міжетнічних конфліктів на теренах колишньої Югославії. Косівська проблема у міжнародних відносинах. Росія і події в Чечні (Ічкерії).

Україна на міжнародній арені. Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: етапи, внутрішні та зовнішні чинники. Конституційні засади зовнішньої політики України. Організаційні та демократичні принципи зовнішньополітичної діяльності Української держави. Наукове та інформаційно-аналітичне забезпечення зовнішньої політики України.

Зовнішня політика України: здобутки, проблеми, перспективи. Геополітичний статус України та пріоритети її зовнішньої політики. Основні детермінанти довгострокового зовнішньополітичного курсу України: проблема стратегічного партнерства. Нейтралітет і позаблоковість в епоху глобалізації: європейський досвід та альтернативи для України. Відносини безпеки України з її сусідами: ключові фактори, стан, перспективи. Євроатлантичний вектор співробітництва України в системі глобальної безпеки. Новітні тенденції зовнішньополітичного процесу в Україні. Геополітична стратегія України після 2000 року.

Тема 19. Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході

Формування близькосхідної регіональної системи міжнародних відносин. Основні тенденції розвитку міжнародних відносин у Близькосхідному регіоні у 80-і роки XX століття. Міжарабські та арабо-ізраїльські відносини в 1990-х роках у контексті проблеми близькосхідного врегулювання. Ліванська проблема в міжнародних відносинах. Проблема безпеки Перської затоки. Ірак і його зовнішня політика у контексті міжнародних відносин у регіоні Близького та Середнього Сходу. Іран у системі регіональних міжнародних відносин. Ісламський фактор у міжнародних відносинах. Проблема ісламського тероризму. Операція США і їх союзників в Афганістані (2001 р.) та її вплив на глобальні й регіональні міжнародні відносини. Загострення арабо-ізраїльського протистояння та близькосхідної проблеми на початку XXI століття. Роль ОПЕК у регіоні та світі.

Тема 20. Країни Латинської Америки й Африки в сучасних міжнародних відносинах

Латиноамериканський регіон на початку 80-х років XX століття. Центральноамериканська криза та проблеми її вирішення. Створення у 1983 р. Контадорської групи (Мексика, Венесуела, Колумбія, Панама). Контадорський процес по миру, співробітництву та політичному врегулюванню центральноамериканського конфлікту. Досвід трансформації суспільства в країнах Латинської Америки: характер і значення зовнішньополітичних факторів. Куба та її зовнішня політика в нових історичних і міжнародних реаліях. Діяльність Організації Американських держав (ОАД) і роль впливу США на країни Латинської Америки. Проблема політичної стабільності та розвиток інтеграційних процесів у регіоні на початку XXI століття. Значення регіональних об'єднань і організацій: Латиноамериканська асоціація вільної торгівлі (ЛАВТ), Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ), Центральноамериканський спільний ринок (ЦАСР), Центральноамериканська система інтеграції (ЦАСІ), Латиноамериканська економічна система (ЛАЕС), Андська група, Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА), Спільний ринок країн півдня Америки (МЕРКОСУР).

Міжнародне становище країн Африки у 80 – 90-і роки XX століття. Пріоритети зовнішньої політики африканських країн. Африканські країни в Русі неприєднання. Відносини між державами в Африці. Розвиток регіонального та субрегіонального міжнародного співробітництва: роль Організації Африканської Єдності, Конференції з безпеки, стабільності, розвитку та співробітництва в Африці (КССДКА), Африканського економічного співтовариства (АЕС). Конфлікти в Африці та способи їх подолання. Роль ООН, інших міжнародних організацій і держав світу в їх урегулюванні. Відносини між африканськими країнами та державами Заходу.

Тема 6. Міжнародні відносини в 1945 – 1975 рр.	6	2				4
Тема 7. Міжнародні відносини в другій пол. 70-х – на початку 80-х рр. XX ст.	4		2			2
Розділ 3. Сучасні міжнародні відносини						
Тема 8. Вступ до сучасних міжнародних відносин. Сучасна система міжнародних відносин	6	2				4
Тема 9. Глобалізація та геополітичні зміни сучасного середовища міжнародних відносин	4	2				2
Тема 10. Остаточне врегулювання німецької проблеми і кінець Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин	6		2			4
Тема 11. Переговори із роззброєння у 80-і роки XX ст.	4	2				2
Тема 12. Проблеми деколонізації та постколоніального простору	4		2			2
Тема 13. Міжнародні наслідки розпаду СРСР та виникнення нових незалежних держав	6		2			4
Тема 14. Зовнішньополітична стратегія США після завершення «холодної війни»	6	2				4
Тема 15. Проблеми контролю над озброєнням та процес роззброєння у 90-і роки XX ст.	4		2			2
Тема 16. Нові параметри міжнародної та європейської безпеки у постконфронтаційний період	8	2				4
Тема 17. Інтеграційні процеси в Європі: утворення Європейського Союзу й основні риси зовнішньої політики західноєвропейських держав	6		2			4
Тема 18. Країни Центрально-Східної Європи в сучасних міжнародних відносинах	6		2			4
Тема 19. Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході	6	2				4
Тема 20. Країни Латинської Америки й Африки в сучасних міжнародних відносинах	8		2			6
Тема 21. Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Північно-Східної та Південної Азії та держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону	8		4			4
Усього годин	120	20	26		2	72

7.3. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Вступ. Предметне поле науки про міжнародні відносини. Проблеми періодизації історії міжнародних відносин	2
2	Міжнародні відносини під час Першої світової війни (1914-1918 рр.)	2
3	Післявоєнний устрій світу. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин	2
4	Міжнародні відносини в 1945 – 1975 рр.	2
5	Вступ до сучасних міжнародних відносин. Сучасна система міжнародних відносин	2
6	Глобалізація та геополітичні зміни сучасного середовища міжнародних відносин	2
7	Переговори із роззброєння у 80-і роки XX ст.	2
8	Зовнішньополітична стратегія США після завершення «холодної війни»	2
9	Нові параметри міжнародної та європейської безпеки у постконфронтаційний період	2
10	Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході	2
Разом		20 год.

7.4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Загальна характеристика Вестфальської та Віденської систем міжнародних відносин	2
2	Міжнародні відносини під час Першої світової війни (1914-1918 рр.)	2
3	Міжнародні відносини періоду Другої світової війни (1939 – 1945 рр.).	2
4	Міжнародні відносини в другій пол. 70-х – на початку 80-х рр. XX ст.	2
5	Остаточне врегулювання німецької проблеми і кінець Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин	2
6	Проблеми деколонізації та постколоніального простору	2
7	Міжнародні наслідки розпаду СРСР та виникнення нових незалежних держав	2
8	Проблеми контролю над озброєнням та процес роззброєння у 90-і роки XX ст	2

9	Інтеграційні процеси в Європі: утворення Європейського Союзу й основні риси зовнішньої політики західноєвропейських держав	2
10	Країни Центрально-Східної Європи в сучасних міжнародних відносинах	2
11	Країни Латинської Америки й Африки в сучасних міжнародних відносинах	2
12	Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Північно-Східної та Південної Азії та держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону	4
Разом		26 год.

7.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		Денна форма
1	Вступ. Предметне поле науки про міжнародні відносини. Проблеми періодизації історії міжнародних відносин	2
2	Загальна характеристика Вестфальської та Віденської систем міжнародних відносин	4
3	Міжнародні відносини під час Першої світової війни (1914-1918 рр.)	4
4	Післявоєнний устрій світу. Версальсько-Вашингтонська система міжнародних відносин	4
5	Міжнародні відносини періоду Другої світової війни (1939 – 1945 рр.)	2
6	Міжнародні відносини в 1945 – 1975 рр.	4
7	Міжнародні відносини в другій пол. 70-х – на початку 80-х рр. XX ст.	2
8	Вступ до сучасних міжнародних відносин. Сучасна система міжнародних відносин	4
9	Перехід від біполярних до постбіполярних міжнародних відносин	2
10	Остаточне врегулювання німецької проблеми і кінець Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин	4
11	Переговори із роззброєння у 80-і роки XX ст.	2
12	Проблеми деколонізації та постколоніального простору	2
13	Міжнародні наслідки розпаду СРСР та виникнення нових незалежних держав	4
14	Зовнішньополітична стратегія США після завершення «холодної війни»	4
15	Проблеми контролю над озброєнням та процес роззброєння у 90-і роки XX ст.	2
16	Регіональні особливості сучасних міжнародних відносин	4

17	Інтеграційні процеси в Європі: утворення Європейського Союзу й основні риси зовнішньої політики західноєвропейських держав	4
18	Країни Центрально-Східної Європи в сучасних міжнародних відносинах	4
19	Міжнародні відносини на Близькому та Середньому Сході	4
20	Країни Латинської Америки й Африки в сучасних міжнародних відносинах	6
21	Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Північно-Східної та Південної Азії та держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону	4
Разом		72

8. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Беловолов Ю. Г. История дипломатии : учебное пособие. Донецк : ДонНУ, 2008. 231 с.
2. Брусиловська О. І. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. / О. І. Брусиловська, І. М. Коваль. Одеса: Одеськ. нац. ун-т імені І. І. Мечникова, 2013. 188 с.
3. Григор'єва Т. Історія дипломатії: від давнини до кінця XVIII ст. Київ: Видавн. дім «Києво-Могилянська Академія», 2014. 177 с.
4. Дюрозель Ж.-Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів.. К.: Основи, 1995. 903 с.
5. Зінченко А. Л. Історія дипломатії: від давнини до Нового часу. К.: Проза, 2005. 560 с.
6. Іваницька О. П. Історія міжнародних відносин (1918-1945 роки): Навч. посіб. К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. 632 с.
7. Історія міжнародних відносин (від Стародавнього світу до початку ХХст.): Навч. посіб. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Т. І. Плазова. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2013. 139 с.
8. Історія міжнародних відносин (1914—2015): навч. посіб. для студентів ВНЗ, викл. / Я. Б. Турчин, Р. Б. Демчишак, Л. С. Матлай; Л.: Вид-во Львів. політехніки, 2016. 140 с.
9. Історія дипломатичних відносин у ХХ сторіччі / М. Й. Марущак. Вінниця : Нова Кн., 2008. 365 с.
10. Кучменко Е. М. Історія міжнародних відносин першої половини ХХ ст.: у 2 ч. / Е. М. Кучменко. К.: ІПК ДСЗУ, 2007. Ч. 1. 369 с.; Ч. 2. 386 с.
11. Кучик О. С. Зовнішня політика України: навчальний посібник / О. С. Кучик, О. А. Заяць. К.: Знання, 2010. 334 с.
12. Марущак, М. Й. Історія дипломатії ХХ ст.: Курс лекцій. – Львів, 2003. Бескид Біт, 2003. 303 с.
13. Пронь С.В. Міжнародні відносини та зовнішня політика. 1914-1991 роки: Навч. посіб. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2009. 140 с.

14. Хижняк І. А. Нова історія міжнародних відносин у системному форматі (1648-1918): Підручник / І. А. Хижняк. К.: Персонал, 2009. 224 с.

15. Чекаленко Л. Д. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів): Підручник / Л. Д. Чекаленко, С. Г. Федуняк. К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с.

Додаткові:

1. Домановский А. Н. Всемирная история. Крестовые походы. Харьков: КСД, 2019. 400 с.

2. Головченко В. І. Нариси з історії міжнародних відносин та зовнішньої політики країн Азії й Африки: навч. посіб. / В. І. Головченко, О. П. Степанов. К.: «Юрисконсульт», 2014. 424 с.

3. Козлітін В. Д. Друга світова війна, 1939-1945 рр. : Навч. посіб. Х. : РА, 2001. 335 с.

4. Лиман С. И. Международные отношения средневековой Европы в творчестве Д. И. Каченовского (1827–1872). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Караїзна. 2019. Серія «Історія». Вип. 56. С.67-77.

5. Лиман С. И. Паломничества не с посохом, а с копьем: история крестовых походов в оценках В. К. Надлера (1840–1894). Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Караїзна. 2019. Серія «Історія». Вип. 55. С.11-20.

6. Лиман С. И. За тысячи миль ради тысячи фраз: необычное и привычное в дипломатических путешествиях Приска Панийского. Византийская мозаика. Харьков, 2019. Вып. 7. С. 106-124.

7. Лиман С. И. В объятиях пылающих границ: международное положение и войны Византии в последней трети XII века. Византийская мозаика. Харьков, 2020. Вып. 8. С. 97-120.

8. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. 100 років після Тріанону : угорсько-французькі політичні відносини та проблеми європейської безпеки. Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 14 лютого 2020 року). Х. : ХНУ імені В. Н. Караїзна, 2020. С. 44-50.

9. Лиман С. І. , Парфіненко А. Ю. Нормандські формати : відомий регіон як актор та символ у міжнародних відносинах Х – ХХІ ст. Стратегічні напрями зовнішньої політики Європейського Союзу : матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 16 квітня 2020 року). Х., 2020. С. 93-100.

10. Перша та Друга світові війни в історії людства (до 100-річчя початку. Першої і 75-річчя початку Другої світових воєн): Монографія / Ред. С.С. Трояна. – К.: ДП «НВЦ» «Пріоритети», 2014. 316 с.

11. Симоненко Р. Г.. Міжнародна обстановка перед Другою світовою війною. К. : Вид-во гуманіт. л-ри, 2010. 71 с.

12. Україна у міжнародних відносинах ХХ століття : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. Я. Й. Малика. Львів: Світ, 2004. 391 с.

13. Ціватий В. Г. Європейське відлуння і дороговкази Віденського конгресу: інституціональна та політико-дипломатичні витоки Європейського союзу (теоретико-методологічний аспект). Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2016. Вип. 15. С. 162-170.

14. Ціватий В.Г. Зовнішні справи і дипломатичні практики Флорентійської республіки на межі Середньовіччя та раннього Модерного часу: інституціональний дискурс (проблеми історичної та сучасної комунікології). Зовнішні справи. 2020. 9-10. С. 33-40.

15. Ціватий В.Г. Європейська система міжнародних відносин і дипломатична практика в період Тридцятилітньої війни (1618-1648pp.): інституціональний та конгруентний дискурси. Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія «Історичні науки». 2020. Вип. 30. С. 39-49.

16. Ціватий, В.Г. Європейська зовнішня політика доби раннього Нового і Нового часу: проблеми інституціоналізації (теоретико-методологічний аспект) / В. Г. Ціватий // Науковий вісник Дипломатичної академії України. 2000. №4. С. 268-274

17. Ціватий В. Г. Дипломатія і зовнішня політика європейських держав у добу раннього Нового часу: метаморфози та інституціональні традиції Вестфальської системи міжнародних відносин. Die wichtigsten Vektoren für die Entwicklung der Wissenschaft im Jahr 2020. Luxembourg, Grand Duchy of Luxembourg Band 2. S. 95-99.

18. Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / Colin S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p.

19. Hastings M. Overlord. D-Day and the Battle for Normandy / M.. Hastings. London: Michael Joseph, 1984. 368 p.

20. Wilkinson P. International Relations: A Very Short Introduction / P. Wilkinson. Oxford: Oxford University Press, 2007. 144 p.

Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Брусиловська О. І., Коваль І. М. Історія міжнародних відносин (сер. III тис. до н. е. – сер. XVII ст. н. е.): навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uk.x-pdf.ru/5istoriya/1563434-1-oi-brusilovska-im-koval-istoriya-mizhnarodnih-vidnosin-ser-iii-tis-ser-xvii-ne-navchalno-metodichniy-posibnik-dl.php>

2. Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dontsovnich.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf

3. Иванов Р. Ф. Сталин и союзники. 1941–1945 годы [Електронний ресурс]. – Режим доступу: wwii.rhga.ru/upload/iblock/e15/328-406.pdf

4. Історія сучасного світу : соціально-політична історія. XV- початку XXI століть : навч. посіб. / [Ю. А. Горбань, Б. І. Білик, М. М. Карабанов [та ін.]

; за ред. Ю. А. Горбаня. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.udpu.org.ua/library.../6istorichninauki.pdf>

5. Павлюк В.В. Новітня історія країн Західної Європи та Північної Америки (1918-1945) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://lib.ua.edu.ua/.../history/>

6. Тарле Е.В. Северная война и нашествие на Россию [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://militera.lib.ru/h/tarle2/index.html>

7. Хаттори Т. Япония в войне 1941—1945 гг. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.kuriles-history.ru/.../Hattori%20Takusiro_Yaponiya%20v%20voine%201941-1...

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна (за потребою)

1. Робоча початкова програма курсу.
2. Опорні конспекти лекцій.
3. Навчальні аудиторії, які обладнані для проведення лекційних і семінарських занять.
4. Аудіовізуальні, технічні і комп'ютерні засоби навчання: комп'ютери, мультимедійний проектор, екран.